

Történelmi keresztutak

Késő őszi lelkigyakorlat részét képezte Fallóskúton egy keresztúti ájtatosság. Szermerkélő esőben jártuk stációról stációra a keresztutat. A fák ágai úgy hajoltak össze, mint egy hatalmas katedrálisban. Mintha az egész világ velünk végezné a keresztutat.

A nagybőjt valóban erről a ráeszmélésről szól, hogy minden nép, minden nemzet együtt járja a kozmikus keresztutat, mégis mindegyiknek saját kálváriája van. A magyar nemzetnek is. A keletről érkező magyarok a második, végleges honfoglalással, a nyugati kultúra átvételével és gyarapításával „a népek országútjának” nevezett keresztúton telepedtek meg. Többször érezhette, mintha maga is a Szent András-keresztre lenne felfeszítve. A virágvasárnap hatalmas bevonulása, a keresztúton járás állapota, a fölfeszítettség és a feltámadás sajátos dialektikában érvényesül és kíséri végig egy nemzet életét, anélkül azonban, hogy a végső beteljesedés kimenetele felől biztos lenne.

A Szent István-i királykoronázás – mely egyszerre távolságtartás Kelettől és Nyugattól, ugyanakkor teljes bekapcsolódás az európai család vérkeringésébe – a virágvasárnap hangulatát idézheti. Valóban, micsoda csúcs egy nemzet történetében Szent István és uralkodása! Olyan, amely az emlékezetben valóság, a történelmünkben inkább utópia. Az ő magaságát megközelítő személyiségeink voltak Szent László, IV. Béla, Nagy Lajos, és Mátyás királyaink, Rákóczi Ferenc fejedelmünk, de őt felérni egyikük sem tudta. A virágvasárnap örömet elhomályosították a keresztút előttű árnyai, amikor a trónért harcoltak, amikor Batu kán hordái 1241-ben feldúlták az országot, és bekövetkezett a szerencsétlen kimenetelű muhi csata. Első, de nem utolsó kegyetlen megtapasztalása a nemzetnek a Nyugat és Kelet metszéspontján való megtelepedésünk. A muhi csatamezőn elhullatott vérből azonban reménység sarjadt, az ország újjászervezése, erős védelmi rendszer kiépítése, amelynek nyomán a feltámadást lehetett megélni. Ennek a zivataros időnek köszönhető a nemzetért engesztelő királynő, Margit. Nem véletlen,

hogy IV. Bélát második honalapítóként tiszteljük. Talán eszünkbe sem jut, hogy számtalan vár neki köszönhette létét, bár igen sok a Rákóczi-szabadságharc utáni tudatos uralkodói rombolásnak esett áldozatul. Az újabb nagy veszélyt a török hozta számunkra. Mátyás király kitűnő érzékkel írta 1480 szeptemberében levelét IV. Sixtusz pápához, hogy segítsen a törökök elleni küzdelemben, hiszen „a kereszténység védőpajzsa” vagyunk. Első megfogalmazása ez az európai kultúrköréért való kiállásnak, hiszen a pajzs eredeti jelentése a harcos védelmét szolgálta, és ő az első, aki a sebeket kapja, miközben a többi oltalmazza. Amikor bekövetkezett 1526. augusztus 29-e: a muhinál végzetesebbnek bizonyult a mohácsi ütközet. A történészek szerint ez azért is történhetett így, mert a Dózsa-féle parasztlázadás legyengítette a hazát. És a sors ironiája, hogy eredetileg kereszties háborúnak indult. Vagyis a belső és külső ellenség kettős teherrel sújtott le. Ha eddig a keresztúton járást tapasztalhatuk meg, Buda 1541-es elfoglalásával, az ország három részre osztásával a szétszakítottság állapota következett be. Védőpajzsként védjük Nyugat-Európát, hiszen a törökök eredetileg Bécs elfoglalását tűzték ki célul. Hoszszan tartott a török uralom, amely csak Európa segítségével, a Szentszék hathatós anyagi és diplomáciai támogatásával érhetett csak véget. Esztergom, majd Buda felszabadítása 1686-ban az ujjongó öröm, a Te Deum ideje a feltámadást jelentette. Mikor hazánk területe fegyverválság címén másoké lett, és a felszabadulás nem hozta meg a várt szabadságot, Rákóczi Ferenc, az önzetlen, lelkében a keresztény, Szent István-i uralkodó eszményével szabadságharcot kezdeményezett. A virágvasárnap bevonulás rövid ideje után következő megtorlás újra a keresztutat hozta meg. Hinnünk kellene a feltámadásban, abban, amelynek fénye néha csupán felvillan, néha erősebben sugárzik, és amelyiknek allelujázó öröme búvópatakként jelenik meg, de mindez a hűvét elővételezéseként. Hinnünk kellene abban a világot átfogó végső szeretetben, amelyik egyetlen Fiát sem kímélte meg, mégis minden nemzetet, köztük minket is a keresztút végső stációján túl elvezet az örök hűsvétig.

(A szerző levéltáros, egyháztörténész, az Országos Katolikus Gyűjteményi Központ referense.)